

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ruКЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Кенгеш

Сёз Архитектураны кюнюне хазырланыуну юсюнден баргъанды

КЪМР-ни Башчысы Казбек Коков бу кюнледе бардырган кенгеш Къабарты-Малкъарда 2024 жылда белгиленирик Архитектураны кюнюне хазырланыуға жораланганды. Сюзюуге КЪМР-ни Правительствосуну къаууму, архитекторла, бу усталык жаны бла билим берген окъуу юйлени келечилери да къатышхандыла.

Архитектураны жылы республиканы оюнуосуну башламчылыгы бла тохташдырылганды. Аны мураты – архитектура усталыкны даражасын кётюрюудю, бу белюмде жетишилени туура этиудю, архитектура ишни андан ары айнытууға себеплик этиудю. Жылны ичинде проектени араларында эришиуле, тюрлю-тюрлю кермючле, илму-практика эмда билим конференцияла къураллыкдыла, республика федерал даражалы жумушлагъа

да къатышырыкъды. Архитектурада жетишилме болдурганла да белгиленирикдиле.

Казбек Коков белгилениген ишлени планын бютюн толурак жарашдырыгъа, къурау комитетни къауумун да тынгылы айырыгъа буюрганды.

«Республикабызда жашау журтла, къыралучрежденияланы, энчи иеликде болган предпритияланы бла биригилени мекамлары ишленедиле эмда жангыртыладыла. Ол себепден шахар-

да къурулуш ишле бардыруу ючюн жууаплы болган къауумланы ишлерине архитекторланы бла жамауатны бютюн тири къатышыулары бек мағаналды. Шахарларыбызны бла эллирибизни айбатландырыр, алада ырахат болум къууар ючюн бийик билимни, хунерли, сынаулу да специалистле керекдиле. Ишни алагъа таянып бардыруу – барыбызгъа да жорук болсун, - деп жазгъанды Казбек Коков кенгешден сора телеграмм-каналында.

Тынгылылык

Жолла излемлеге келиширикдиле

Бу кюнледе «Къоркъуусуз эм тынгылы автомобиль жолла» миллет проектге керё, «Урван – Уштулу» федерал эм «Эски Черек – Жемтала – Сукан-Суу» регион мағаналы жоллагъа, саулай 2 километр чакълы бирге, тынгылы ремонт этиледиле. Ол Жемтала, Зарагич, Огъары Жемтала эллени Къашхатау бла байлашдырган эмда Черек районда жашаганла кеп хайырланган жолду.

Бусагъатда жолчула жардан таш, топуракъ тюшмезча мадарла этедиле, темир аула салып, бетондан къалын хуна къууп кюрешедиле. Аны бла бирге жолну мурдорун кючлерча жумушлары да тамамлайдыла, ызы бла асфальт жайып башларыкъдыла.

Ремонт ишлени кезиуонде Черек сууда юч кёлюрге да къараллыкды. Къоркъуусулукъну жалчытууға да аслам эс бурулукъду. Ол санда темир буруула тартыллыкдыла, жорукъ белгиле салынырыкъдыла.

Жазыуу-2023

Газетни алыргъа энтта да онг барды

ХУРМЕТЛИ ЖАМАУАТ!

Сиз 2023 жылны экинчи жарымына «Заман» газетте бир тюрлю сылтаула бла жазылалмай къалган эсегиз, халны тюзетирге онг барды. 25 июльгъа дери почтагъа барып неда Интернетде бу адресни <https://podpiska.pochta.ru/press> ачып, ол мағаналы жумушну алай тамамларгъа да боллукъду, сора ана тилибизде чыкъган газетни 1 августдан алып башларыкъсыз.

Жазылууну багъасы:

беш айгъа – 683 сом 25 капек,
тёрт айгъа – 546 сом 6 капек,
юч айгъа – 409 сом 95 капек.

БИЗНИ ИНДЕКСИБИЗ – П 5893

Парламент

Байрам кенг халда белгиленирикди

КЪМР-ни Парламенти къуралгъанлы 30 жыл толгъанын белгилеу жаны бла къурау комитетни биринчи жыйылуу болганды. Ол КЪМР-ни Башчысы 2023 жылда 4 майда чыгаргъан 48-УГ номерли Указ бла жарашдырылганды. Тюбешиуно законла чыгарыуучу органын таматасы -къурау комитетни сопредседатели Татьяна Егорова бардырганды. Аны башлай, спикер республиканы Парламенти къуралгъаны Къабарты-Малкъаргъа мағаналы иш болганын чертгенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Жерпешперибиз тышында

Республикадан тышында кеслерин адеплиликлери, билимлери, хунерлиликлери бла да танытхан жашларыбыз, къызларыбыз да кёпдюле. Алгъаракълада аладан бири Къудайланы Аслан бла танышханма. Ол юйюрю бла бирге Сенегаллия шахарда тургъанлы жыйырма эки жыл болады.

«Кемелериме тауларыбызны
атларын атайма»

4 бет

Байлампыкъла

«Болгарлыла тепсеулерибизни
аланыкъылагъа ушатхандыла,
кеслерине да чакъыргъандыла»

«Балкария» фольклор-этнография къырал тепсеу ансамбльни солисткасы Жанатайланы Ирэна иги кесек замандан бери жашчыкъланы бла къызчыкъланы тепсерге юйретеди, ала тюрлю-тюрлю фестивалыгъа, конкурсагъа, концертлеге да тири къатышадыла.

9 бет

Медиафорум

Сёлешиуленн ёзези — шёндюгю болум эмда ётюрюк хапарлагъа къажай суюлу

Бу кюнде Владикавказда асламлы информация органлада ишлегенлеге деп экинчи халкъла аралы медиафорум бардырылганды. Ары, Шимал Кавказны регионларындан сора да, Москвадан, Владивостокдан, Белоруссиядан, Армениядан эм Къыбыла Осетиядан да келечиле келген эдиле. Журналистле битеу ишлерин шахарны опера эмда театр мекамьында бардыргандыла. Медиафорумга республикадан «Адыгъ псалъэ» эм «Заман» газетлени баш редакторлары Заур Жиясов бла Къонакъланы Хасан, «Кабардино-Балкарская правда» газетни редактору Вероника Васина эм «Эльбрус» китап басманы таматасы Руслан Ацканов къатышхандыла. Ала ары келгенлени тюрлю-тюрлю майданлада бардырылгъан тюбешуледе республикада чыгарылгъан басма продукция бла шагъырейлендиргендиле.

Форумда сюзюлген баш темаладан бири шёндюгю шартла эмда жалган хапарлагъа къажай кюреш болгъанды. Дагыда анда заманны излемлерине келишген билдириуню къалай жарашдырыгъа кереклисине, телепрограммаланы жангы тюрлюлерин кырау, газетлени мындан ары айнтыгу жолларын излеу деген темалагъа къарагъандыла. Журналистлени араларында бу магъаналы тюбешуленни кырау эмда эмда сагъынылгъан темаланы тынгылы сюзерге Шимал Осетия Республиканы Башчысы Сергей Меньяло улуу къошумчулукъ этгеннин эм ол иште да тири къатышханын белгилерчады.

Шёндю биз иги ангылайбыз керти хапарны халкъ асламлагъа заманында жетдиргени магъанасын. Аны бла бирге асламлы информация органлада ишлегенлени араларында байламлыкъ эм ушакъ тохтамагъанлай бардырылып турурга кереклисин да. Сизни къолугъузда улуу «саут» барды, газет бетперигизде, социал сетьледе адамлагъа керти хапарны болгъаныча заманында жетдирге кюрешесиз. Тюрлю-тюрлю жерледен инсанла алгъан хапарланы ичинде къайсы керти, къай-

сы ётюрюк болгъанын айыра билдирча этиу-ма олду бизни баш борчубуз. Шёндюгю болумлада адамланы юйретирге керекбиз, акъны къарадан айырыгъа, дегенди Меньяло, форумну ачылгъан кезиунюде сёлеше.

Эки кюнню ичинде баргъан форумну майданларына къарагъа Шимал Осетияны правительствосуну таматасы Борис Джанаев да келген эди. Ол алагъа къарап чыкыгъандан сора, асламлы информация органлада, пресс-службалада ишлегенлени жуапплыкълары бюгонлюкде улуу болгъанын чертгенди. «Сиз алда барасыз, ол себепден тынч тойюлдю ишигиз. Ма аны бла байламлы энчи аскер операция бардырылгъан жерледен адамлагъа керти хапарла керекдиле. Сизге ала ийаньыра, арагъызда байламлыкъ да кыралы деп, бек ышанама», дегенди ол.

Форумну кезиунюде тюрлю-тюрлю майданлада семинарла да бардырылгъандыла. Республиканы делегациясы «Газетлени ишлерин шёндюгю заманга келишдирип бардыруу» деген семинарга къатышхандыла. Сёзсюз, анда бек алгъа сёз басманы шёндюгю заманда магъанасын юсюнден баргъанды. Бир

бирге къажай суюлген кезиунюде газетле нени юсюнден жазаргъа керекдиле, болумга кёре ишлерин къалай кырасала тапды, деген темала да сюзюлгендиле. Дагыда тюбешуле келгенле бир кибик газетлени тиражлары жылдан-жылга тюше баргъанларын жашырмай айтхандыла. Аны бла бирге газетлени электрон амалларын айнтыргъа эмда социал сетьледе телеграмм-каналланы ачып, къыйматлы ишлерге кереклисин белгилегендиле.

Андан сора бизни республикадан баргъан келечиле Кырал Думаны депутаты, «Россия 1» телеканалны «60 такъыйкъа» бериуню бардырыуну белгли журналист Евгений Поповну мастер-классына къатышхандыла. Ол арт кезиунюде социал сетьледе дуняа бла бир жалган хапарла жайылгъанлары себепли, федерал асламлы информация органлада ишлегенлеге къыйын тюшгенин айтханды. «Шартланы билдирген журналистика арха кете барады, аны орунуна тюрлю-тюрлю оюмлары болгъан жанр чыгъады», дегенди ол. Попов регионлада чыкыгъан басма адамлагъа жуукъ болгъанын да чертгенди. Энчи аскер операция бла байламлы жайылгъан жалган хапарланы юсюнден айта, шёндюгюле хар билдириуге тынгылы къарадыла, аны къайдан чыкыгъанын излейдиле, дегенди. Кырал басмада ишлегенлеге эм блогерлеге билдириуленни типин, аланы андан ары алай хайырланьыргъа кереклисин чертгенди.

Андан сора да, медиафорумда спикерле болуп РФни Журналистле сюзуну секретары Роман Серебряный, ТАСС-ны пресс-арасыны таматасы Николай Яковлев, «Санкт-Петербург» телеканалны директору Александр Малъкевич, «Минск-Новости» информация агентствону таматасы Андрей Кривошеев эм башха экспертле сёлешгендиле.

Форумну ахырында журналистлени араларында 9 номинацияда бардырылгъан конкурсну эсеплери чыгарылгъандыла. Аланы араларында энчи жерни «Ата журтну кыоруулачула: тонене, бюгюн, хар заманда» деген тема алгъанды. Битеу хорлагъанлагъа медиафорумну кырагъан ала сыйлы саугъала бергендиле.

АЗРЕТ улу Х СУРАТДА: (солдан онгга) Вероника Васина, Заур Жиясов эм Къонакъланы Хасан.

Къол салыу

Муратлары бирди — хар инсанны ырахатлыгъын жалчытыргъа, сейирлерин къорууларгъа

Къабарты-Малкъар Республикада Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченный Зумакъуланы Борис, Россей Федерацияны Пенсия эмда социал страхование фондуну КъМР-де бёлюмюню таматасы Николай Баков бирге ишлеуню юсюнден келишимге къол салгъандыла. Бу магъаналы ишни кезиунюде белгиленгенге, Фондуну КъМР-де бёлюмюню бла Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченныйни баш борчлары бирди — республиканы жеринде къыралны социал политикасын тийишлисича бардырыгъа себеплик этиу. Ол борчну толтурууну амаллары башха-башхадыла, алай

муратлары уа бирди — адамны ырахатлыгъын жалчытыргъа, хар инсанны сейирлерин къорууларгъа, социал болушлукъ заманында эмда толу ёлчемеде тапдырылгъа этерге.

Кеслерини сёлешиулеринде Николай Баков бла Зумакъуланы Борис эки ведомствону да бирге ишлеулери социал политика бла байламлы борчланы толусунлай тамамларгъа, инсанланы социал болушлукъга эркинликлерин къоруулауна да къыйматлы бардырыгъа себеплик этергин чертгендиле, деп билдиргендиле бизге КъМР-де Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченныйни пресс-службасындан.

Билим

Усталыкъ сайларча эмда аны ёсдюрюрча

«Профессионалитет» федерал проект Россей Федерацияны социал бёлюмюню бла экономикасын айнтыуу 2030 жылгъа дери жарашдырылгъан баш проектлеринден бири болгъанды. Анга кёре белгиленген ишледен бири билим беруу араланы кырауу. Ала колледжлени ишлерин жангыча кырауу эмда экономика бёлюмюню кючлендириуге бурулдула.

Бу кюнде Алчы профессионал хазырлыкъны арасында орта профессионал билим берген окъуу юйледе билим беруу кластер кырауу жаны бла бирге ишлеуню юсюнден келишимге къол салынганды. Анга кёре хар неси бла тынгылы жалчытылынган колледж энчи жерни алады.

Быйыл «Профессионалитет» федерал проектге кёре Къабарты-Малкъар гуманитар-техника колледжге 60,5 миллион сом берилгенди. Энди КъМРни Жарыкъландыруу эмда илму, Урууну эмда социал кыоруулау

министерстволарыны, Суд департаментини, Къабарты-Малкъар Республиканы сатыу-алуу-промышленный палатасыны сюзуну эмда башха жууаплы министрстволаны бла ведомстволаны себепликлери бла кластерде ишлерик усталы сайланьырыкъдыла, билим беруу программала да башха тюрлю жарашдырылгъандыла, окъуу комплексле кыраллыкъдыла.

Проектни чеклеринде жангы билим беруу программала кийрилдикдиле. Ала иш бла жалчытыууну рыногуну эмда предпритияланы сурамларына кёре кыраллыкъдыла. Алай бла тогуз окъуу-производство жерле кырауу план барды. Ала криминалистика, пилотсуз учан аппаратла къонарча жерле, медицина болушлукъ, от ёчолтуу, право низамны сакълау, информация амалла, социал хазырлыкъ, страховою иш, энчи окъуу отоула бла байламлыдыла.

Мадар

Кёпюр жангыртылгъанды

Прохладный-Элбрус жолда Бахсан шахарны къатларында орналган кёпюрге тынгылы ремонт этилип бошалгъанды. Аны узунлугу бир километр чакълыды. Жангыртыу ише бу объектде эртден бери бардырылмагъан эдиле. Специалистле анда асфальтны алышхандыла, буруула, бордюрла, чыракъла, белгиле эмда светофорла орнатхандыла, тротуарланы да тынгы-

лы этгендиле.

Шахарчыла кёпюрню хайырланьыгъа алыргъа келген комиссияга эмда жол кыруулушчулагъа ыразылыкъларын билдиргендиле, иш терк эмда тынгылы этилген чертгендиле. Бахсан шахарны ветеранларыны советини башчысы Хусей Абазов: «Этилген ишлени хайырындан былай энди аварияланы, башха къыйын болумланы да саны

азайырыкъды. Ол а бизни барыбызга да бек магъаналыды», дегенди.

Жангыртыу ише «Къоркъуусуз эм тынгылы жолла» деген миллит проектни чеклеринде тамам этилгендиле. Эсге сала айтсакъ, алгъаракта Бахсан сууну башы бла баргъан эмда Заюково элде бирер кёпюрге ремонт этилгенди.

Бизни корр.

Жерлешперибиз тышында

Республикадан тышында кеслерин адеплиликтери, билимдери, хунерлиликтери бла да таныхтан жашларыбыз, кызларыбыз да кепдюле. Алгараакылада мен ма аллай жашларыбыздан бирини юсюнден билгенме. Ол Огъары Чегемденди. Атасы Къудайланы Хажи-Мурат бла анасы Жаппуланы Мариям беш сабий ёсдоргендиле. Аслан а аланы бек гитчелериди. Ол элде мектепни жетишимли бошаганды, КъМКЪУ-ну стоматология институтунда окугъанды, юйдегили да болганды. Сора Италияда ишлерге онг чыкыгъанлай, анда кесин сынар мурат бла, юй бийчеси Катя Курашева бла ары кетгенди. Ала Сенигаллия шахарда тургъанлы жыйырма эки жыл болады.

Аслан юй бийчеси эм жашы бла.

«Биринчи заманлада бек тансыкъ бола эдим, къайтырыгъым келип турганды. Мында не бек кеп шухунг, танышынг болса да, сен тыш адамса. Юй бийчем, тийишли сынауладан ётюп, тиш док-

«Кемелериме тауларыбызны атларын атайма»

Жууукълары эм ахлулары бла.

тор болуп ишлеп башлагъан эди. Мен да усталыгъыма кере таба эдим иш, алай жюрегим тартмай эди анга. Кеп башха ишледе да кесими сынаганма. Сора кемеле ишлеучо фабрикага келеме. Анда ишлегени онбеш жыл болуп келеди. Арт беш жыл бла жарымны ичинде анга башчылык этеме.

Фабрика айнып барады, биз кемелени заманны излемлерине кере чыгъарырга итинебиз. Тюрлю-тюрлю эришулеге да къатышабыз. Алай бла «Жылны бек иги катамараны» деген атха да тийишли болабыз. Париждеги кермючде да катамараныбыз бек игиге саналады.

Биз ишлеген кемеле бир гитче фатарчадыла. Ашханалары, къол, бет жуугъан жерлери, жуукъларча

эмда солурча отоулары, холодильниклери, керекли адырлары да бардыла,- дейди Аслан.

Къудай улу башчылык этген фабрика дуняны башында бек игиледен бирине саналады. Асланны бла Катяны бир жашлары барды. Анга жыйырма бир жыл болады. Ол машинала ишлеу жаны бла усталыкъга юйрене турады.

Аслан бла ушак этгенimde, ол Италияда ана тилибизни, атасын, къарындашларын, эгечин, тенглерин бла шухларын излегенин, алагда бек тансыкъ болганын айтады. Ёлген анасыны суратын а столундан кетермейди. Аслан, онг чыкыгъанлай, Чегемге келиучюсюн да айтады. Узакыда болгъанлыкыга, жууукъ-ахлулга, жерлешперине сакты, болушлук керек болса, къолундан келгенни аямайды. Мындан Италияга адам барса да, тийишлисича тубейди,къонакъбайлык этеди.

Аслан таулу жырланы бек сюеди, алагда терк-терк тынгылайды. «Мен мында тургъанлыкыга, акылым Чегемдеди, Нальчикдеди. Биз ишлеген катамаранлагъа да тауларыбызны атларын атайма.

Арткъ уллу тюрлюдо, ариуду, жашилди. Арт жыллада уа Италияны шимал жанына барырга сюеме. Анда лыжала бла учама. Бирле айып да этерге болурла, Минги тауну этегинден келип, мында юйренгенме лыжалада учарга, дегениме. Мындагы суу жарашмай бир кесек къыйналырга тошгенди, энди анга да юйренгенме.

-Бусагъатда окууларын бошаган жаш адамлага уа не айтырга боллукса?

«Бек биринчи жюреклери не усталыкъга тартханларын билерге керекдиле. Мен аланы кезлери къысылып чапхан атла бла тенгешдирлик эдим. Ала жанжанларында болганын кермей барадыла. Кесимден билеме, жюрегин тартхан ишинг болса, андан арымайса, эрикмейсе, ол санга хайыр да, хошлук да келтирликди.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

кемчиликлерин кергюзтейим», - дейме. Аланы кергюзтенимде, ол башындан тутхан эди.

Биз ишлеген кемелеге уа алыкыа бир тюрлю тарыгъуу келмегенди. Битеу бу затланы айта келгеним, къалай къоюп кетейим эртеден кюрешген, аны иги да билген ишими, дегенимди.

-Бу ишинде бек хычыуун заман къачанды?

«Хазыр кемени суугъа бошлагъанда. Ол сабийни биринчи атмаларын этген заманда сезимлерине тенгди.

- Аслан, энди жашау турмушунг юсюнден айттыкъ, угъай демей эсенг. Пиццага юйренген болурса, ол хычинден тагълумуду?

«Бизни хычинлерибизге жетген жокъду. Биринчи заманда пиццааны ашай эдим, алай ол бек терк эрикдиргенди, хычин а - угъай. Катя аланы терк-терк этеди. Негерлерим да бек сююп ошайдыла.

-Жашаган жеринг уа жаратымса?

«Хау, ол Нальчикге ушайды.

Себеплик**Жумушун женгил тамамларча**

Юсюбюздеги жылда Россейни Социал фондуни КъМР-де бёлюмо аналык сертификатладан 3797-син бергенди.

Алагда деп медицина организацияла ётдюрюлген ахча 45 миллион 926 минг сомга жетгенди.

Сабий туугъанда берилген сертификат ауурлугу болган тиширлугу медицина учреждениладан жаратханын сайлар онг бередди. Ол эркинлик сабий туугъанда да сакъланады. Аны электрон тюрлюсюн врачла тиширлук кесине къаратырга биринчи кере келгенлей окуна хазырлайдыла. Алай этилмегенлеге аны сабийле туугъан юйде неда поликлиникада да жарашдырадыла. Алгъан аны ючюн она кеси элтирге керек болган эсе документни медицина учрежденига, шёндю Социал фондуни регион бёлюмине битеу информация кеси келеди. Сертификатны электрон тюрлюсюне кёчю иги да женгил этгенди врачланы, тиширлук аны да жумушларын. Энди алагда аны къагыт тюрлюсюн толтурурга керекмейди.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

Тугъучлукъ

Къармашханлагъа – ахча саугъала

Быйыл Къабарты-Малкъарда онсегиз фермер, конкурсда хорлап, «Агростартап» программага кере ахча болушлукъга тийишли болгъандыла эм аны бла мюлклерин айнытырга алапат онг тапхандыла. Аны юсюнден бизге КъМР-ни Эл мюлк министрствосуну пресс-службасындан билдиргендиле.

Къырладан болушлукъ «Гитче эм орта предпринимательствога эмда энчи бир иш бла кюрешгенлеге болушлукъ тапдырыу» миллет проектге, дагында «Гитче эм орта предпринимательствону айнытыу» регион программага кере тапдырылады.

Жорукълага тийишлиликде, къырал фермерле проекттерине къоратырыкъ ахчаны 90 процентин жабарга болушлады. Быйыл предпринимательлеге 3,991 миллион сом чаклы берилгенди. Ахча сютлю малчылыкны

бла жерчиликни айнытыугъа къоратыллыкды.

Саулай алып айтханда, бу жол «Агростартап» грантла къытхан 18 предпринимательге Федерал эм республикалы бюджетледен 55,8 миллион сом бёлюнгенди.

Къырладан ахча болушлукъ алыр ючюн эл мюлк производство бла кюрешген энчи предприниматель неда фермер элде жашарга керекдиле. Аны бла бирге жангы ишчи жерле къуарга эм беш жылны ичинде аланы иш хакъ бла жалчытырга борчлудула. Андан сора

да, ала жыл сайын производстволарын 10 процентге ёсдюре барырга тийишлидиле.

Эсге сала айтсакъ, «Агростартап» грант эришуде кеслерин айырмалы кергюзтенлеге бериледи. Быйыл анга республикадан 156 адам къатышханды.

Фермерчиликни бла эл мюлк кооперацияны айнытыуу баш магъанасы элде жашагъанланы иш бла жалчытырга, ала чыгарган продукцияны сатарга эм элде гитче бизнесни къуруу бла байламлы башха жумушланы тамамларга себеплик этиуду.

Байрам кюн, элия ай, 21

05.00 «Доброе утро»
09.00, 12.00, 15.00 Новости
09.20 «АнтиФем!» (16+)

00.00 Д/с «Авторитеты» (16+)
01.00 «Инфощит» (16+)
01.35 «Квартирный вопрос» (0+)

Россия 1

05.00 Утро России
09.55 О самом главном (12+)
11.00, 14.00, 16.00, 20.00 Вести

ТВ-Центр

06.00 «Строительство»
08.10, 11.45 Х/ф «КОШКИН ДОМ» (16+)

Россия 1

05.00 Утро России
09.55 О самом главном (12+)
11.00, 14.00, 16.00, 20.00 Вести

ОТР

06.00 «Новости. Утро. 1КБР» (16+)
06.10 «Служба 02 сообщает...» (16+)

09.00, 09.30, 10.00, 13.00, 14.00, 15.00, 19.00
09.05, 09.35 ОТРажение-1
10.10 Д/ф «Хорошие песни. История вида».

Покровская
07.35 Д/с «Триеди наших предков»
08.15 «Жизнь и судьба»
08.40 Д/с «Забвение немесел»

07.35 «Шчыуэпс» («Земля, воздух и вода») (каб.яз.) (12+)
08.00 «Новости. Утро. 1КБР» (16+)

Россия 1

05.00 Телеканал «Доброе утро. Суббота»
09.45 «Слово пастыря» (0+)

ТВ-Центр

06.00 «Новости. Утро. 1КБР» (16+)
06.10 «Служба 02 сообщает...» (16+)

5

05.00, 09.00, 13.00, 17.30 «Известия» (16+)
05.30 Т/с «ТАЙСОН» (16+)

Мир24

06.00 «Новости. Утро. 1КБР» (16+)
06.10 «Служба 02 сообщает» (16+)

Россия К

06.30 Царица Небесная
07.05 «Театральная летопись. Алла

Шабат кюн, элия ай, 22

06.00 Телеканал «Доброе утро. Суббота»
09.45 «Слово пастыря» (0+)

ТВ-Центр

05.50 Х/ф «ЧЕГО ХОТЯТ МУЖЧИНЫ»
07.20 «Православная энциклопедия» (6+)

Россия 1

12.00 «Квартирный вопрос» (0+)
12.30 «Модный vs Народный» (12+)

Россия К

06.30 «Библейский сюжет»
07.05 М/ф «Мультфильмы»
08.00 Х/ф «КОЕ-ЧТО ИЗ ГУБЕРНСКОЙ ЖИЗНИ» (16+)

Россия К

06.30 «Библейский сюжет»
07.05 М/ф «Мультфильмы»
08.00 Х/ф «КОЕ-ЧТО ИЗ ГУБЕРНСКОЙ ЖИЗНИ» (16+)

Россия 1

05.00 Утро России. Суббота
08.35 «По секрету всему свету»

ТВ-Центр

05.50 Х/ф «ЧЕГО ХОТЯТ МУЖЧИНЫ»
07.20 «Православная энциклопедия» (6+)

Россия 1

12.00 «Квартирный вопрос» (0+)
12.30 «Модный vs Народный» (12+)

Россия К

06.30 «Библейский сюжет»
07.05 М/ф «Мультфильмы»
08.00 Х/ф «КОЕ-ЧТО ИЗ ГУБЕРНСКОЙ ЖИЗНИ» (16+)

Россия К

06.30 «Библейский сюжет»
07.05 М/ф «Мультфильмы»
08.00 Х/ф «КОЕ-ЧТО ИЗ ГУБЕРНСКОЙ ЖИЗНИ» (16+)

Россия 1

05.00 Утро России. Суббота
08.35 «По секрету всему свету»

ОТР

06.00 «Новости. Утро. 1КБР»
06.10 «Служба 02 сообщает...» (16+)

Россия 1

12.00 «Квартирный вопрос» (0+)
12.30 «Модный vs Народный» (12+)

Россия К

06.30 «Библейский сюжет»
07.05 М/ф «Мультфильмы»
08.00 Х/ф «КОЕ-ЧТО ИЗ ГУБЕРНСКОЙ ЖИЗНИ» (16+)

Россия К

06.30 «Библейский сюжет»
07.05 М/ф «Мультфильмы»
08.00 Х/ф «КОЕ-ЧТО ИЗ ГУБЕРНСКОЙ ЖИЗНИ» (16+)

КЪМР-де Россей радио

ПОНЕДЕЛЬНИК, 17 июля
ПРОФИЛАКТИКА ДО 11.00
11.45 «Наше достояние» (каб. яз.)

11.45 «Ладонь для птиц». Концерт (каб. яз.)
13.25 «Доктора в студию»
13.45 «Шкатулка рассказчика» (балк. яз.)

этикет» (каб. яз.)
15.25 В дни школьных каникул. Радиопостановка «Эльбаздуко» (каб. яз.)

18.25 Из золотого фонда радио
18.30 «Два капитана»
18.45 Военная лирика Алим Кешокова

18.30 «Спортивная мельница»
18.45 «Читаем вместе»
СУББОТА, 22 июля
10.10 «Зори Кавказа». Объединённый радиожурнал

Байламчыкыла

«Балкария» фольклор-этнография кырал тепсеу ансамбли солисткасы Жанатайланы Ирэна иги кесек замандан бери жашыкыланы бла кызыкыланы тепсерге юйретеди, ала баш республикада, Россияни кеп регионларында, шахарларында, ол санда тыш кыраллада да болган тюрлю-тюрлю фестивалдагы, конкурстагы, концерттеге да тири кытышыды. Кеп болмай ол кеси юйретен элли тёрт кызыны бла жашны элтип, Тюркню Зонгулдак шахарында бардырылган фестивальга кытышып, махтау алып кыйтханды. Аны юсонденд тепсеуо кызыбыз бла ушагыбыз.

– Ирэна, Тюркге ким чакырганды сизни?

– Тифлисте бардырылган фестивалдан биринде бизни Тюркден ким эсе да кёргенди. Андан сора кеслеринде бардырылган тепсеу байрамга чакырганды. Бир-бир сылтаула бла биринчи жыл баралмаганбыз, андан сора ковид ючюн тышына чыгылмаганбыз. Ала уа бизни чакырып тургандыла. Сора аллай бир сабий бла кеси аллыма тебиреп кыалырга базынмаганма. Хар бирини ата-анасы бла сөлеширге, келиширге, аланы ыразылыкларын алырга керек эди. Ма аллай чырмаула бла да кеп мычырга тюшгенди. Бу жол а тебирегенбиз. Биргебизге ата-аналаны бир кыууму да келгенди. Насыпха, бир тюрлю чырмаусу, тап кыйтханды.

– Анда сизге кылай тюбедиле?

– Фестивальны кыраганла бизни саклап тура эдиле. Ала бизге жарык тюбеп, Кыра тенгиз жагысында кыонак юйге ашыргандыла. Ол күн солуганбыз, экинчи күн эрттендикде уа фестивалга атланганбыз эмда сахнага чыкганбыз.

Фестиваль шахарны кеп жерлеринде бардырылганды. Кыайры барсак да, бизни бек ариу көргенди, тепсеп бошаганбыздан сора гюлле, саугыла да келтиргенди. Бек башы уа – толкун кыарлары бла кыуандыргандыла.

Биз кеп болганыбыз ючюн энчи автобус берген эдиле. Аны бла айланганбыз. Зонгулдак шахарны бек уллу эмда бек сыйлы сахнасында тепсегенибизден сора да, тенгизни жагысында да маданият юйлени сахналарына чыгарга тюшгенди.

Тюркюле бир нечча фестивальны бир кезиуде бардырады-

ла. Бу жол биз экиине тюшгенбиз. Бири – маданият, экинчиси да спорт бла байламлы.

– Кыаллай тепсеулерин элтгенди «Кавказны ёхтемлиги»?

– Тепсеулерибиз кеп эдиле. Аланы араларында «Сандырак», «Кафа», дагыда чечен-

лилени, эбизелени, башха кавказ халкылары тепсеулериде бар эдиле. «Чыпчыкыланы тепсеулериде» уа бизни атыбызны айтдырган, танытдырган тепсеудо. Аны кыайда да бек жаратадыла.

Былайда бир затны чертирге сюеме: бизде гитчеле да тепсейдиле. Ала абаданладан артха кыалмайдыла. Барысына да бек ыразыма, кыйналган эселе да, бетибизни чыгаргандыла, ансамблибизни атын айтдыргандыла.

– Кесинг а тепсегенмисе?
– Ары баш ием Шауаланы Рамазан да барган эди да, бир кере чыкгыаныбыздан

сы болганы себепли, анга кеп тыш кыраллы фольклор, жыр эмда тепсеу кыуумла келгенди. Аланы араларында молдаванлыла, туркменлиле, болгарлыла, греклиле, дагыда кеп башха миллетлени келечилери бар эдиле.

– Шахарны айт жерлерин а кералганмысыз?

– Хау, сейир жолоучулукыла кыралгандыла, бизни ашырып айланган адам шахарны, кыралны, тенгизни юслеринден да эс бурурча хапарла айтып турганды. Тенгизни кытында орналган Зонгулдак шахар ариуду, уллуду, тизгинлиди. Ары солурга барганла да кепдиюле.

«Болгарлыла тепсеулерибизни алааныкылагыла ушатхандыла, кеслерине да чакыргандыла»

диле. «Кавказны ёхтемлиги» тепсеп бошагандан сора уа, мэр, сахнага кётюрюлюп, тепсеучюлерибизге, манга да уллу ыспас этгенди, саугга да бергенди. Аллай сый жалаанда бизге берилгени чертирге сюеме.

Бизни юсюнбузден ол шахарда чыкган битеу газетле «Усталыкларын кёрюткенди» деп жазган эдиле, суратларыбызны да салып. Биз газетлени да алып келгенбиз.

– Нечча күн турдугуз Тюркде?

– Он күн. Биринчи эмда ахыр күндөн кыалганларында, концерттен сора да, башха ишлеге да кыатышханбыз. Бек сейирлик программалары бар эди.

– Сизни тюркюле дагыда чакырырга айтдыламы?

– Тюркюле не заманда да ыразыдыла биз барып, сахналарында тепсесек. Болсада бизни болгарлыла, эбизеле, молдаванлыла, венгриле да чакыргандыла кеслерине. Болгарлыла уа бизни тепсеулерибизни бир-бир кесеклери алааныкылагыла ушаганларына эс бурган эдиле.

Ушакыны **ХОЛАПАНЫ Марзият** бардырганды.

– Саугаларыгыз да болурла?

– Ала кеп эдиле, алай бирини юсюнден энчирек айттайым. Бир күн фестивалга кыатышханлага ол районну губернатору, шахарны мэри да келип, энчи бизни кыуум бла ушак этген-

Жаш төлю

Не жаны бла да юлгюлю

Ана тилин суйген, анда эркин сөлөшгөн бююнню кюнубюзде байлыкды. «Мен тилибизни бек сюеме», – дейди Тырныаууз шахарны Отарланы Керимни атын журюткен 1-чи номерли лицейини 9-чу классын быйыл жетишимли бошаган Аппайланы Алина. Мен анга толу ийнанам. Алина оккуп башлаганлы классдан тышында бардырылган ишлеге тири кыатышханды. Аланы кеп кере ана тилде ётдюргенди. Устазла Алинаны гитчелигинден оккуна хунерин эслеп, бек суйгенди. Ариу кылыкылы кызычык абаданни кёзюне ийменмей кыарамаганды. Ол а биринчиден анасы Асиятны бла атасы Зауурну хайырынданды, деп таукел айтталыкыма. Охо да, не этейик, шахарда тауча сөлөширге унамайдыла, деп кыоймай, юйорде кеси тиллерине суймекликни синдиргендиле сабийлерине.

Алина лицейни айырмалы бошагандан бириди. Мындан ары жашауун медицина бла байламлы этерге суйюп, КЪМКЪУ-ну кыуамындагы медицина колледже киргенди. Жашауун саусузлагга багытуга жараларга сюеди.

Бююн оккучуларыбызны хунерли кызычык бла Темуккуланы Асият шагырейлендиреди.

– Дерсден тышында ишлеринден эсинге кыайсылары бегирек кыалгандыла?

– Сабийлени бла жаш төлюню чыгармачылыкларыны Мокьяланы Магометни атын журюткен арада «Миллет байлык» деген биргигуге суйюп журюгенме. Мечиланы Кязимни «Тахир бла Зухура» поэмасындан юзюгоюн

сахнада кёрюттген эдим. Зукураны сёзлерин жаратханма. Ала адамны жорегине жетеди. Ма аланы маганаларын аныгар ючюн тилни билгирге керекди. Иги аныгалаганын ючюн суйюп сунам аланы.

Дагыда жаз башында Нальчикде бардырылган «Шемякинская весна» деген халкыла аралы

фестивальга кыатышханма. Анда Ёзденланы Женяны толмай кыалган суймекликке аталган хапарчыкларын Джаппуланы Расул бла айттып, 1-чи жерге тийишли болганбыз. Эсимде кепге кыалыкдыла ала.

– Элде жашаган сабийле оккуна ёз тиллеринде иги сёлөшпөйдүла. Некди ол алай, сени оюмунга кёре?

– Юйюрдөн келген сылтауду бу. Мен элде терк-терк болама. Кесим кёрюп турама, абадан адамла, кыарт кыатынчыкыла окуна, бир бирлери бла орусча чалдырырга кюрешедиле. Да сора ким юйретирикди да бизни? Мени ана тилеме суймеклигим ючюн школ устазларыма ыспас этерге сюеме. Башланган класслада Жанатайланы Жаухар Хасановна оккучханды. Ол суймекликни синдиргенди тилибизге.

Классыбызда таулу сабийлени кёбюсю тауча иги сёлөшөдиле. Анда уа устазны кыошумчулугу уллуду. Абадан класслага кёчгенде уа Ёзденланы Светлана Рамазановна

оккучханды. Ол адабият тилибизни айнытууга кеп кыйын салганладанды. Устазларыма сау болсунла, дейме!

– Энди сен студент болдун, ана тилин бла байламлы жумушлагга кыатышыркымыса?

– Бийик билим алырга, тиш доктор болурга мурат этеме. Кесими республикада оккучургум себепли, заманыма кёре, миллет бла байламлы жумушлагга кыатышырга сюерикме. Тепсерге юйренгенме. «Эльбрус» кыуумну солисти болуп турганма. Мени оюмума кёре, ол да миллетиме суймеклигим бир тюрлюсюдо. Сёз байлыгым жетер ишлеге да суйюп кыатышыр муратдама.

– Тенгеринге уа не айттыгы сюесе?

– Кесимчаланы окку жылны бошаганлары бла алгышыларга сюеме. Оккурга кирликлени да муратлары толсунла. Кыайда оккуса да, не жерледе болсак да, намысыбыз – бизни насыбыбыз болганын унутмайык. Малкыр миллетим не заманда за ёхтемди биз да аны даражасын кётөрө билгир.

– Алина, сен ана тилинде шатык сёлөшююнге себеплик этген неди?

Тауча сөлөшгөн бизни юйюрно төрелеринден бириди. Школда классдан тышында бардырылган байрамлагга, башха ишлеге да суйюп кыатышханма. Ол да уллу себеплик этгенди тилибизни бююн иги билгирге.

Кьонакбайлыкъ

Элбрусну тегерегине сейир жолоучулукъ

Бу айда «Россеини байлыгы» деген проектни чеклеринде Къабарты-Малкъарда «Минги тауну тегерегине» деген ат бла жолоучулукъ кьуралганды. Аны КъМР-ни Туризм эмда курортла министрствосуна болушлугъу бла Орус география биргиуню «Альтаир» республикалы жаш тѳлю клубу, Москвада кыйын жоллада жюригенлени «Квадроостров» клубу да кьураган эдиле.

Барыллыкъ жолну уа Орус география биргиуге кирген, республиканы табийгъатын уста билген, Россеиде табийгъатын сыйгенлени, аны сакъларга итингенлени араларында да аты белгили болган Мокьаланы Тенгиз жарашдырганды.

Жолоучула квадроциклде Нальчикден чыгып, Черек, Чегем, Элбрус эм Зольск районлага тебиреген эдиле. Алгъа Хумаландан бла Суван-Суудан ѳтюп, Курнахта жетгендиле, ызы бла Чегетден, Джарадан сора, Бызынгы альплагерге келип тохтагандыла. Москвадан бла аны тийресинден келгенле Жабо-Кьаланы, Бызынгы бузну биринчи кере кѳргенлерин белгилерчады. Жашла Минги тауну кыбыла жанындан шимал жанында да чыкьгандыла. Жайны бек исси кюнлеринде беш жюз километрни

барган тынч болмагъан эсе да, туристле бу жолоучулукъ, башхалагъа ушамай, бютюн сейирлик болгъанын чертгендиле.

Быйыл дагыда «Россеини байлыгы» деген проектни чеклеринде Къабарты-Малкъарда, Къарачай-Черкесде, Шимал Осетия-Аланияда, Ингушетияда, Чеченде, Дагыстанда быллай жети жолоучулукъ кьураллыкъды. Ала россеилиге Кавказы таньырга себеплик этерикдиле. Арт жыллада дуняда белгили турфирмала Къабарты-Малкъарга жолоучулукъну программаларына кьошхандыла. Алада Огъары Малкъар да барды.

Алай бла, аз санлы халкъланы маданиятлары, жашаган жерлери, турмушлары, кьол усталыклары дунягъа баям боллукъдула. Жер башында уллу, гитче халкъла да бир кибик даражада болургъа к-

реклисин ким да ангылайды. Алай ол алай болмагъаныны хатасындан, кѳп тилле, эрттегили маданиятла кьуруп кетгендиле. Аны себепли, быллай жолоучулукъланы магъаналары бек уллуду. Тышындан келген адамла бизни республикада жаланда табийгъат бла шагъырейленнген бла чекленмейдиле, ала халкъла кьалай жашагъанларына кьарайдыла, бизни тарыхыбызны да тинтедиле, миллет ашларыбызны да билрге сюедиле.

Москвачыла, Жабо-Кьаландан сора, битеу башха тарых кьалаларыбызны хапарларын да эшитгендиле, тауулада белгили тукьумла миллетни айнууна салган кыйынларыны юсюнден да билгендиле. Бызынгыда буз а быйыл кьыш кьарлы, жай а исси болгъаны себепли, эрип, буз толкьунла суугъа тѳгюледиле: бу тамашагъа кьалдыргъан сурат эди.

Экспедицияны таматасы Александр Зиминни айтханына кѳре, «Россеини байлыгы» деген проект 2018 жылда кьуралганды. Баш Кавказ сыртыны биринчи кьауум да ол жыл ѳтгенди. Алай артада проект тюрленнгенди, кьуру туризмден сора да, бусагъатда тарыхха, маданиятха да аслам эс бурулады. Бу жол туристлени кьаууму малкъар адабиятны мурдорун салган закыйибиз жашаган юйге-музейге баргандыла. Мѳчюланы Къазимни юйю кѳп туристлеге шыйыхны жериди, аны жашау жолу бюгюнлукде да муслиманлагъа, христианлагъа, динни тутмагъанлагъа да бирча сейирди.

Дагыда быйылгы кьонакъларыбыз Чегемде парадромда учхандыла, Минги тауда уа бир бирлерине кьар атып ойнагандыла. Алайды бизни Ата журтубузда болум: жайдан кьышха тышген кыйын туйюлдо!

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Эски сурат

Кимледиле была?

Сурат озган ѳмюрню 50-чи жылларында алынган сунама, Алма-Атада. Бу ариу адамла туугъан журтларына кьайтхандан сора, юйюрле кьурап, юйле ишлеп, бек аздан 5-6 сабий ѳсдюрюп, аланы окьутхан, бийик билим алдыргъан тѳгюлендиле.

Олтуруп турган тиширыу мени анам Мусукъланы Хасим ѳфендини кьызы Нафийсатды. Ол саулукуда бу юч жаш бла кьыз кимле болгъанларын соруп би-

жашлагъа. Тап кийингенлерине кѳре, кѳчкюнчюлукде тонполюп жашагъанлагъа уа ушамайдыла. Алма-Атада болгъанында айтхан эдиле: таудан келген сууну аллын тыйып, каскад ГЭС-ни ишлегенлеринде, тау жол бла кьурулуш материалланы кьоркьмай ташыгъанла таулу жашла болгандыла. Башха миллетлени келечилери тар тау жолну барырга унамай эдиле. Ким биледи, бу жашладан бири ол кьурулушха кьатышхан

лялмадым. Энди уа соруп адам да кьалмагъанды ол тѳгюден. Алай энди газетни юсю бла быланы барын да таньырбыз деп ышанам. Кеси адамын таньыган, аны редакцияга билдирген быллай сурат аллыкъды.

Былай суратла миллетни тарыхыдыла. Къарачыгъыз, намысха асыры сакьдан, фуражаларын да тешмей суратха тышген ѳхтем

шофѳрладан эсе да. Огъесе Алма-Атадагъы кирпич заводда урунганладанмы болурла?

Ол жыллада суратха тышѳр ючюн бек ариу кийинип келе эдиле. Шѳндюча, кийимлени, табийгъатыны да компьютер бла омакьландыргъанча затла жокъ эдиле. Ма аны ючюн сыйлыды эрте замалланы кьара-акъ сураты бизге.

МАМАЙЛАНЫ Алий.

Ма санга!

Басхан бла – бийикликге

Огъары Малкъарда ѳсген Гузоиланы Асхат тауланы соймей кьоамы эди. Алай, элни тегерегинден алып турган тауланы бийикликлерине бюсюремей, Минги тауга терк-терк чыгъады. Гитчелигинден спорт бла кьуришп, жарау этгенин кьоймагъан жашха эки тѳппелиге ѳрлегенни кыйынлыкъы жокъду.

Жетинчи июльда уа ол Элбрусну кюнчыгъыш тѳппесине Басхан атлы парий бла чыкьганды. Нѳгери кьарачайлы жаш Саркитланы Алан болганды. Юч жылы толгъан итни кюншю республикадан келтиргендиле. Жашланы юслеринде итни сураты, «Басхан Парий» деген жазуулары болгъан ѳрге жанланы да анда тикгендиле.

Асхат айтханга кѳре, Аланы бла Басханны быллай бийик тауга чыгъаргъа сынаулары болмагъанлары себепли, бир кесек кыйналыргъа да тышгенди.

Парий, бѳрнубас ит болгъанын эсгерте, кыйлыгъын да кѳрпюзтенди, жолдан бир жаньна кетерге сюе эди.

Европаны бек бийик тауна кьарачай атланы, кьумалы кьара кьойну, энди уа итни чыкьгъаны да тарыхда кьаллыкъ шартды.

АБУ улу А.

СУРАТДА: (солдан онгъа) Гузоиланы Асхат, Саркитланы Алан Басхан бла.

Учредитель: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоу

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редактору орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редактору орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакнаит,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редактору приемный - 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 40-03-24.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиниклерин кьоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа “КъМР-Медиа” ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет “Издательство “Южный регион” ООО-ну типографиясында басмаланганды.
Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графикте кѳре
19.00 сагъатда кьол салынады.
20.00 сагъатда кьол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН
ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Мокьаланы Зухура - дежурный редактор, Кучукъланы Сафият, Кетенчыланы Зульфия - жууаплы секретары орунбасарлары; Зезаланы Лида (1,2,3,4-чю бетле), Геляяны Валя (9,11-чи бетле), Ахматланы Лноаза (10,12-чи бетле) — корректорла.

Тиражы 1424 экз. Заказ № 1525

Багъасы эркинди.

РЕДАКЦИЈНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспекти, 5

электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru